

Отже, ефективність науковця вимірюється здатністю створювати власні оригінальні тексти, поширювати їх і опановувати, застосовувати, переробляти й оцінювати інші тексти.

Висновки. Таким чином, формування культури наукового писемного мовлення є одним із важливих напрямів професійної підготовки сучасного вчителя початкових класів, фахівця високої кваліфікації, майбутнього вченого. Учитель початкової школи повинен вміти сприймати, усвідомлювати, розуміти наукову інформацію, а також продукувати власні наукові тексти. Успішне опанування майбутніми вчителями початкових класів науковою українською мовою є однією з важливих передумов підготовки досконалих наукових текстів, успішної презентації результатів наукового дослідження. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у залученні студентів вузу до самостійного наукового пошуку протягом усього періоду навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Введение в научное исследование по педагогике: [Учеб. пособ. для студ. пед. ин-тов] / Ю.К.Бабанский, В.И.Журавлев, В.К.Розов и др. / Под ред. В.И.Журавлева. – М.: Просвещение, 1988. – 239 с.
2. Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С.Я.Єрмоленко. – К.: Либідь, 2001. – 224 с.
3. Онуфрієнко Г.С. Науковий стиль української мови: [Навч. посіб.] / Г.С. Онуфрієнко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 392 с.
4. Семенов О.М. Культура наукової української мови: [Навч. посіб.] / Олена Миколаївна Семенов. – К.: Академія, 2010. – 216 с.
5. Скворцов Л.И. Культура русской речи. – М.: Знание, 1995. – 256 с.

Онищенко И.В.

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ КУЛЬТУРЫ НАУЧНОЙ ПИСЬМЕННОЙ РЕЧИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

В статье раскрываются дидактические условия и пути формирования культуры научной письменной речи будущих учителей начальной школы, описываются приемы работы с научным текстом.

Ключевые слова: научная речь, культура научной речи, научный текст, культура научного текста.

Onishchenko I.V.

ACTUAL PROBLEM OF THE SCIENTIFIC WRITTEN SPEECH CULTURE FORMING OF THE PRIMARY SCHOOL FUTURE TEACHERS

The article covers didactic conditions and ways of creating a culture of academic written language of primary school teachers, describes methods of working with scientific texts.

Key words: scientific speech, scientific speech culture, scientific text, the culture of scientific text.

УДК 378

Подокшина Д.І.

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ “ПРОФЕСІЙНІ УМІННЯ”

У статті розглянуто інтерпретації понять “уміння”, “формування умінь”, підходи до тлумачення поняття “професійні уміння” та їх класифікації у психолого-педагогічних дослідженнях.

Ключові слова: уміння, практичні уміння, професійні уміння.

Вимоги суспільства до висококваліфікованих техніків з експлуатації устаткування газових об'єктів та відсутністю науково-методичного забезпечення їхньої фахової

підготовки, вивчення стану розробленості проблеми формування професійних умінь у науковій літературі та практиці роботи технікумів і коледжів будівельного профілю дає підставу зробити висновок, що систематичне формування у студентів професійних умінь зі спеціальних дисциплін та практик ще не знайшло належного відображення у працях науковців. У зв'язку з цим особливого значення набуває проблема формування у майбутніх техніків з експлуатації устаткування газових об'єктів професійних умінь, на чому акцентують увагу в своїх працях Г. Артемчук, В. Буряк, Л. Кондрашова, Г. Гранік, С. Спіцин, А. Усова та інші.

Науковці, які присвятили свої праці розробці проблеми умінь і навичок: М. Данілов, Є. Кабанова-Меллер, В. Краєвський, І. Лернер, Н. Ломов, Н. Менчинська, В. Паламарчук З. Решетова, М. Скаткін, В. Сластенін та інші.

Формуванню професійних умінь і навичок приділяли увагу С. Батишев, А. Беляєва, А. Бойко, С. Гончаренко, К. Платонов, Г. Селевко та інші.

Мета статті – здійснити аналіз сутності поняття “професійні уміння”, доведіть їх формування на основі практичних умінь.

Поняття “уміння” в психолого-педагогічній літературі визначається неоднозначно. Це пояснюється багатозначністю багатьох складників, серед яких – увага, воля, пам'ять, знання, уміння, звички, емоції тощо.

У словнику С. Ожегова [1, с. 116] поняття вміння визначено як “здатність виконувати будь-що, набути знаннями, досвідом, а в Педагогічній енциклопедії [2, с. 362] вміння – “це можливість ефективно виконувати дію (діяльність) відповідно до цілей і умов, в яких доводиться діяти”. Уміння тісно пов'язані з навичками, але, на відміну від навичок, уміння може формуватися і без спеціальних вправ виконання певних дій.

Уміння трактує педагогічний словник [3, с. 726] як “підготовленість до свідомих і точних дій”.

У психологічному словнику (за ред. В. Войтко) вміння визначено як використання суб'єктом наявних навичок для вибору і здійснення прийомів дій відповідно до поставленої мети [4, с. 196].

Термін “уміння” в психологічному словнику (за ред. В. Давидова, А. Запорожця, Б. Ломова) визначається як “проміжний етап оволодіння новим способом дії, що базується на будь-якому правилі (знанні) і відповідному правильному використанні цього знання в процесі вирішення певного класу завдань, але який ще не досягнув рівня навички [5].

Поняття “вміння” у психолого-педагогічному довіднику [6] розглянуто як “здатність здійснювати певну елементарну дію, повністю, розгорнуто і свідомо.

С. Гончаренко у педагогічному словнику [7, с. 58] визначає вміння як здатність незалежно виконувати певні дії, засновану на доцільному використанні вже набутих людиною вмінь і навичок. Уміння передбачає використання набутого досвіду, певних знань. Без останніх немає вміння. Формування вміння є складним процесом аналітико-синтетичної діяльності кори великих півкуль головного мозку, у процесі якого утворюються і закріплюються асоціації між завданнями, необхідними для його виконання знаннями та застосуванням знань на практиці. Формування вмінь проходить кілька стадій. Спочатку – ознайомлення з умінням, усвідомлення його сенсу, потім початкове оволодіння ним. Нарешті, самостійне і дедалі точніше виконання практичних завдань, вивчення кожного навчального предмета, виконання вправ і самостійних робіт виробляє в студентів уміння застосовувати знання.

Г. Селевко [8, с. 8] вважає уміння особливою якістю людини і дає таке визначення: “... уміння визначається здатністю особистості до ефективного виконання певної діяльності на основі знань за змінених або нових умов”.

Є. Кабанова-Меллер, З. Решетова [9, с. 150] вважають уміння первинним, а Л. Ітельсон, Н. Ломов [10, с. 5] підтримують цю думку і вважають навичку похідною від уміння та розглядають її як автоматизоване вміння. “Уміння” Л. Ітельсон визначає як

регульовану дію відносно до об'єктів, знаннями про їх властивості, процес перенесення знань для вибору прийомів дій відповідно до поставлених цілей” [10, с. 238].

Є. Кабанова-Меллер розглядає вміння як систему дій, складову частину засвоєного прийому, виділяючи при цьому прийоми навчальної роботи і розумової діяльності. Відмінність між прийомом і навичкою, як відмічає автор в тому, що в умінні система закріплених дій є “розгорнутою” і усвідомлюється за елементами, за діями. У навичці дія залишається лише під контролем свідомості і виконується автоматично [9].

Т. Ільїна розуміє під умінням сукупність прийомів і способів [11], а С. Артюх, О. Коваленко визначають уміння як результат оволодіння новою дією чи новим способом дії. Вони вважають, що оцінити вміння можна тільки при їх реалізації в практичній діяльності, оцінюючи способи та продукти діяльності [12, с. 51].

Досліджуючи поняття “вміння”, В. Оконь зазначає [13], що це – здатність користуватися правилами при виконанні певних завдань. Під впливом систематичного повторення або виконання вправ уміння може поступово перетворюватися в навичку. Це діяльність, яка виконується з меншими зусиллями, меншою участю свідомості. Якщо дії виконуються систематично, то це може призвести до перетворення вміння в навичку. Оволодіння навичкою ґрунтується на повторенні нових дій.

Ю.Бабанський [14] вважає, що вміння – це можливість виконання дії на основі набутих знань для вирішення поставлених завдань.

І. Харламов [15] розглядає вміння – як володіння “способами застосування засвоєних знань на практиці”.

Уміння – здатність людини продуктивно, з належною якістю та за відповідний час виконувати роботу (здійснювати дії перетворення предмета в продукт) за нових умов. Будь-яке вміння містить у собі уявлення, знання (поняття, судження), навички концентрації, розподілу й переключення уваги, навички сприймання, мислення, самоконтролю і регулювання процесу діяльності.

В. Крутецький і Л. Уманський [16, с. 276] уміння включають в структуру здібностей. Розкриваючи сутність поняття “вміння” вчені зазначають, що це успішне виконання будь-якої дії або складної дії з використанням правильних прийомів, способів, а навичками називають закріплені, автоматичні прийоми та способи роботи, які є складовими моментами в складній свідомій діяльності.

К. Платонов [17; 18] розглядає вміння як якість людини, що може виступати як елементарна здатність до тієї діяльності, для якої дане вміння необхідне. Автор виділяє такі етапи формування вмінь у навчально-виховному процесі:

1) первинне вміння, структурою якого є усвідомлення мети дії, пошук способів його виконання на основі раніше набутих знань і вмінь; діяльність методом спроб і помилок;

2) недостатньо вміла діяльність, до якої входять знання про способи виконання дії, використання раніше набутих несистематичних навичок;

3) окремі загальні вміння, в структуру яких включено низку окремих високорозвинених вмінь, котрі необхідні у різних видах діяльності;

4) високорозвинене вміння, структура якого включає творче використання знань і навичок даної діяльності з усвідомленням не тільки мети, але й мотивів вибору, способу її досягнення;

5) майстерність, його психологічна структура – творче використання різних вмінь.

Н.Тализіна зазначає, що всі уміння, що формуються в якійсь навчальній дисципліні, можна розділити на дві категорії: загальні, які формуються у студентів при вивченні цього предмета й у процесі навчання багатьох інших дисциплін, і мають застосування в багатьох навчальних предметах і в повсякденній життєвій практиці. Специфічні, які формуються тільки лише в процесі навчання даній навчальній дисципліні, мають застосування головним чином у цій дисципліні і почасти в суміжних. До загальних видів вмінь відносять і всі прийоми логічного мислення: вони незалежні від конкретного матеріалу, хоча завжди виконуються з використанням якихось специфічних знань [20].

В. Гриньова досліджує вміння в структурі педагогічної культури, дає обґрунтування сутності та визначає характерні ознаки процесів формування умінь:

- інтелектуальних умінь в процесі розумової діяльності;
- комунікативних умінь у процесі спілкування;
- умінь педагогічної техніки у процесі навчальної діяльності.

Процес формування умінь відбувається паралельно при формуванні системи знань. В систему умінь повинні входити інтелектуальні та комунікативні вміння, а також вміння, які є спеціальними для майбутнього фахівця .

У своїх дослідженнях Є. Мілерян визначає, що в багатьох авторів є багато спільного щодо тлумачення поняття “вміння”. У більшості випадків – “це заснована на знаннях і навичках властивість людини успішно досягти поставленої мети діяльності в мінливих умовах її перебігу” [18, с. 28].

У педагогічній енциклопедії [132, с. 363] уміння поділені на практичні й теоретичні, а С. Смирнов, І. Котова, Є. Шиянов [19] для всіх навчальних предметів визначають уміння зовнішні (практичні) та внутрішні (інтелектуальні). Це вміння складати план, виділяти істотне, порівнювати, робити висновки. Специфічною групою умінь є такі, що формуються і проявляються тільки в межах конкретних навчальних предметів (розв’язання фізичних і математичних задач, проведення дослідів з хімії тощо). До загально-інтелектуальних умінь і навичок відносяться: загально-навчальні конспектування, анотування, робота з підручником, словником, довідником тощо, А. Усова та А. Бобров визначають такі основні групи умінь: пізнавальні, практичні, організаційні, уміння проводити самоконтроль за своєю поведінкою та виконанням дій, організаційні та оцінювальні уміння.

В. Сластенін, І. Ісаєв, А. Міщенко та Є. Шиянов об’єднали вміння в такі групи: аналітичні, прогностичні, проєктивні, проміжні та досконалі [12], а Ю. Бабанський [14] класифікує вміння на навчально-організаційні, навчально-інформаційні та навчально-інтелектуальні.

У нормативних документах, які містять методичні рекомендації до розробки складових стандартів вищої освіти, виділяються такі види умінь та навичок, якими мають оволодіти студенти:

– предметно-практичні: уміння виконувати дії щодо переміщення об’єктів у просторі, зміни їх форми тощо. Головну роль у регулюванні предметно-практичних дій виконують перцептивні образи, що відбивають просторові, фізичні та інші властивості предметів і забезпечують керування робочими рухами відповідно до властивостей об’єкта та завдань діяльності;

– предметно-розумові: уміння щодо виконання операцій з розумовими образами предметів. Ці дії вимагають наявності розвиненої системи уявлень і здатність до розумових дій;

– знаково-практичні: уміння щодо виконання операцій зі знаками та знаковими системами;

– знаково-розумові: уміння щодо розумового виконання операцій зі знаками та знаковими системами. Ці дії необхідні для виконання логічних та розрахункових операцій, для вирішення завдань в узагальненому вигляді.

Отже, аналіз психолого-педагогічних тлумачень терміну “вміння” дозволив зробити висновок, що для них характерні практична дієвість, інтелектуальність і на цій основі – злиття розумових і практичних дій, усвідомленість, цілеспрямованість, прогресивність, варіативність способів досягнення мети діяльності тощо. Узагальнення дозволяє успішно вирішувати поставлені задачі в умовах, які постійно змінюються. Вміння є засобом реалізації та умовою подальшого розвитку здібностей особистості.

Актуальним напрямом подальшої роботи є вибір цілей професійної діяльності, яка має комплексний, інтегрований характер та визначання змісту навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ожегов С.И. Словарь русского языка: Около 57000 слов / Под ред. Н.Ю.Шведовой. – 18-е изд., стереотип. – М.: Рус. яз., 1986. – 797 с.
2. Педагогическая энциклопедия / Ред. И.А.Каиров.Т.3. – М., Советская энциклопедия, 1966. – С.363.
3. Педагогический словарь / Под ред. К.И. Каирова. – М., Т.1. – 1960. – С.726.
4. Психологічний словник / За ред. В.І. Войтка. – К.: Вища шк., 1982. – 367с.
5. Психологический словарь / Под ред. В.В. Давыдова, А.В. Запорожца, Б.Ф. Ломова и др. – М.: Педагогика, 1983. – 448 с.
6. Пидкасистый П.И., Фридман Л.М., Гарунов М.Г. Психолого-дидактический справочник преподавателя высшей школы. – М.: Пед. общество России, 1999. – С. 3-56.
7. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 374 с.
8. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии. – М.: Народное образование, 1998. – 256 с.
9. Кабанова-Меллер Е.Н. Психология формирования знаний и навыков у школьников. – М.: Изд-во Акад. пед. наук РСФСР, 1962. – 376 с.
10. Ительсон Л.Б. Лекции по современным проблемам психологии обучения // Владимир; Владим.пед. ин-т., 1970. – 358 с.
11. Ильина Т.А. Понятие педагогической технологии в современной буржуазной педагогике // Советская педагогика. – 1971. – №9. – С.123–143.
12. Педагогика: Учебное пособие для студентов пед. учеб. заведений / В.А. Сластенин, И.Ф. Исаев, А.И. Мищенко, Е.Н. Шиянов. – 4-е изд. – М.: Школьная пресса, 2002. – С.34–47.
13. Оконь В. Введение в общую дидактику: пер.с пол. – М.: Высш. шк., 1980. – 381 с.
14. Педагогика: Учеб.пособие для студентов пед. ин-тов / Под ред. Ю.К. Бабанского. – М.: Просвещение, 1983. – 608 с.
15. Харламов И.Ф. Педагогика: Уч. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Высш. шк., 1990. – 576 с.
16. Платонов К.К. Проблемы способностей. – М.: Наука, 1972. – 311 с.
17. Платонов К.К. Вопросы психологии труда. – 2-е изд. – М., 1970. – С.228–237.
18. Мілерян О.Є. Технологічна система вищої медичної освіти // Актуальні проблеми підготовки медичних та фармацевтичних кадрів в Україні: Тези доп. конф. Київ. – К., 1995. – С.28–29.
19. Смирнов В.И. Общая педагогика в тезисах, дефинициях, иллюстрациях. – М.: Пед. о-во России, 1999. – 416 с.
20. Талызина Н. Ф. Педагогическая психология: Учеб. пособие для студ. сред. спец. учеб. заведений. – 3-е изд. стереотип. – М.: Издательский центр “Академия”, 1999. – 288 с.

Подокшина Д.И.

СУЩНОСТЬ ПОНЯТИЯ «ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЕ УМЕНИЯ»

В статье рассмотрена интерпретация понятия “умения”, подходы к различным взглядам понятия “профессиональные умения” и их классификация в психолого-педагогической литературе.

Ключевые слова: умения, практические умения, профессиональные умения.

Podokshina D.I.

ESSENCE OF CONCEPT «PROFESSIONAL ABILITIES»

Interpretations of concepts «ability», «forming of abilities», approaches to interpretation of concept «professional abilities» and their classification in psycho-pedagogical researches are considered in the article.

Key words: ability, practical abilities, professional abilities.